

Tampereen ammattikorkeakoulu
Ammatillinen opettajakorkeakoulu

Kehittämishanke

URA-koulutuksen haasteet ja opetuksen henkilökohtaistaminen

Jani Savelius

Työn ohjaaja Marjatta Myllylä

Tampere 2009

KEHITTÄMISHANKE

Tampereen ammattikorkeakoulu
Ammatillinen opettajakorkeakoulu
Opettajankoulutuksen kehittämishanke

Jani Savelius

URA-koulutuksen haasteet ja opetuksen henkilökohtaistaminen

31 sivua

Joulukuu 2009

Työn ohjaaja: yliopettaja Marjatta Myllylä

TIIVISTELMÄ

Tavoitteena oli kehittää UNIC-palvelut Oy:n Avaimet Ammattiin koulutuksen opintosuunnitelmaa opiskelijoille aiempaa vahvemmin henkilökohtaistetuksi. Kehityshankkeessa käytettiin URA-koulutus nimikettä uuden Avaimet Ammattiin koulutuksen työnimenä.

Kehittämishankkeessa tutkittiin aikuista opiskelijana, fyysistä ja henkistä työkykyä, sekä Moodle oppimisympäristön käyttöä opetuksen henkilökohtaistamiseen.

Kehittämishankkeen tuloksena todettiin, että koulutuksen henkilökohtaistamisen laajentaminen, osallistuvuuden ja vuorovaikutuksen lisääminen sekä Moodle ympäristön käyttöönotto ovat lisänneet opintojen kiinnostavuutta, haastavuutta ja kannustavuutta niin opiskelijoille kuin ohjaajille.

Avainsanat: työssäoppiminen, moodle, henkilökohtaistaminen

SISÄLLYSLUETTELO

1. Kehityshankkeen tavoite	3
2. Aikuinen opiskelijana	4
3. Fyysinen työkyky	5
4. Henkinen työkyky	7
5. Kartoitusjakso	7
6. Koulutuksen tavoitteet	10
7. Henkilökohtainen opiskelusuunnitelma	11
8. Kannustus ja uudet näkökulmat	12
9. Liikunta ja opiskelu	13
10. Palkitseminen	14
11. Työssäoppiminen	15
12. Moodle	16
13. Moodle osana opiskelua	18
14. Moodle osana työssäoppimista	19
15. Työpaikkakäynnit	20
16. Itsearviointit	20
17. Kehityskeskustelut	21
18. Päätös	22
19. Seurantajakso	22
20. Raportointi	23
21. Hankkeen tulokset	24
22. Lähdetiedot	25
23. Liitteet	26

1. Kehityshankkeen tavoite

Tavoitteena oli kehittää UNIC-palvelut Oy:n Avaimet Ammattiin koulutuksen opintosuunnitelmaa opiskelijoille aiempaa vahvemmin henkilökohtaistetuksi, koska koulutukseen osallistujat eivät nykyisen ohjelman mukaan useinkaan voi osallistua opintoihin täysin suunnitelman mukaan. Osalla opiskelijoista on liikuntarajoitteita, jotka voivat hankaloittaa opiskelijan osallistumista yhteisiin liikuntahetkiin tai tietotekniikan opetuksessa opiskelija voi lähtötasoltaan olla täysin vasta-alkaja tai toisessa ääripäässä tietotekniikan hallitsee jo koulutuksen tavoitteiden yli ja omistaa siitä ajan tasalla olevan todistuksen. Tavoitteena kehityshankkeessa oli siis tarkastella sitä, miten tätä Avaimet Ammattiin koulutusohjelmaa saataisiin opintosuunnitelmassa vahvemmin henkilökohtaistetuksi ja sitä kautta opiskelijan tarpeisiin mielekkäämmäksi.

Koulutusnimike vaatii myös jatkokehitystä, koska Avaimet Ammattiin antaa usein koulutuksiin hakeville väärän ennakkokuvan koulutuksesta. Toisaalta nimi saattaa olla este myös koulutukseen hakemiseen. Kehityshankkeessa käytän URA-koulutus nimikettä uuden Avaimet Ammattiin koulutuksen työnimenä, mutta se tulee vielä todennäköisesti jatkossa muuttumaan.

Kehityshanketta varten olen nyt Kiteellä kehityshankkeen mukaisesti suunnitellut ja testannut käytännössä kahdessa eri Avaimet Ammattiin ryhmässä henkilökohtaistettua opintosuunnitelmaa, jossa kehityskeskusteluilla ohjataan opiskelijan etenemistä opinnoissa ja toisaalta Moodle ympäristöä hyväksi käyttäen ohjataan opiskelua myös verkossa.

Käsittelen työssäni Avaimet Ammattiin koulutuksen yleisiä piirteitä ja sitä, mihin suuntaan koulutusta nyt ohjataan kehityshankkeeni mukaisesti URA-koulutuksessa.

Havaitsin aloittaessani kehitystyötäni olevani haasteen edessä, mistä Timo Pässilä, Leena Nikuri, Pekka Rokka, Tomi Ojanen, Terho Lousa, Ilkka Mäkitalo ja Olli-Pekka Juoperi kirjoittavat käsitellessään opetussuunnitelman uudistamista. He toteavat näin: *"Kun aloitat koulussasi opetussuunnitelman parissa, niin elä heitä pois, mutta piilota hetkeksi kaikki entiset opetussuunnitelmat. Sen jälkeen istut ja mietit, millaista toimintaa koulusi kehittämiseen tarvittaisiin. Seuraavaksi kehittelet sellaisia projekteja, joissa kaikki koulun sidosryhmät saavat keksiä ne samaiset asiat. Tämän jälkeen voit istua koneen ääreen ja*

kirjoittaa ajatukset ylös. Jos vertaat tuotosta nyt esiin kaivettuihin vanhoihin opetussuunnitelmiin, huomaat löytäväsi samat asiat uusilla nimikkeillä varustettuina. Erona on vain se, että nyt koulun toiminta on uuden opetussuunnitelman mukaista.”
(Opetussuunnitelma uusiksi s.127)

Heidän kommentteihinsa yhdyn siltä osin, että vanhaan suunnitelmaan ei todellakaan kannata muutostyön alussa silmäillä, mutta olen erimieltä siitä, että muutosta haettaessa tyydyttäisiin vain siihen, että nimikkeet vain uudistuisivat. Ensisijaisesti opetussuunnitelman muutokseen pitää ohjata tarve opiskelijälähtöisyydestä ja opintojen merkityksellisyydestä.

2. Aikuinen opiskelijana

Aikuinen opiskelijana on laaja käsite. Aikuisuutta määrittelee henkinen kypsyys ja toisaalta taas elämäkokemukset. Aikuisopiskelijoista muodostuva ryhmä on aina kokemuksiltaan ja näkemyksiltään haastava ryhmä, koska opiskelijat tulevat erilaisista elämäntilanteista ja kokemuksella varustettuina opiskelijoiksi. Ryhmiin mahtuu myös niitä opiskelijoita, jotka eivät ole löytäneet vielä omia vahvuuksiaan, eivätkä välttämättä ole löytäneet elämälleen suuntaa. Ryhmiin mahtuu myös niitä, joilta elämän suunta on myös kokonaan tai osittain kadonnut. Aikuisopiskelijoita yhdistää kuitenkin halu oppia, vaikka toisaalta käsitykset opiskelusta voivat olla vanhentuneita tai vanhoista tavoista ja menetelmistä pidetään tiukasti kiinni haluamatta muutoksia.

Ensimmäinen askel aikuisen opiskelijan saattamisessa opiskeluun on pitää opiskelusta orientaatiojakso, jossa perehdytetään hänet siihen, mitä opiskelu on. Alkuperäisessä Avaimet Ammattiin koulutuksessa tähän orientaatiojaksoon oli yhdistetty HOPSin eli henkilökohtaisen opintosuunnitelman tekeminen, jota nyt kutsutaan virallisesti HS eli henkilökohtaiseksi suunnitelmaksi. Käytännössä kuitenkin osalla opiskelijoista on niin kauan aikaa omasta opiskelusta, että orientaatiojaksolla ei URA-koulutuksessa oteta vielä mitään kantaa HOPSien tekemiseen, vaan keskitytään siihen, mitä opiskelu on URA-koulutuksessa, millaiset ovat koulutuksen säännöt ja millaista on olla opiskelijana aikuisena. Henkilökohtaistaminen ja henkilökohtaisen opintosuunnitelman alustus tulee opiskelijoille ensimmäisen opiskeluviikon puolivälissä ja oppilaat tekevät sen ja esittelevät ohjaajalle henkilökohtaisessa keskustelussa ensimmäisen opiskeluviikon lopussa.

3. Fyysinen työkyky

Avaimet ammattiin koulutuksessa oli ajatuksena, että jokaiselle opiskelijalle tehtäisiin yleinen terveyden ja työkyvyn arviointi ja kuntotarkastus. Ajatuksena myös oli, että kuntoa ja terveyttä pidettäisiin yllä päivittäisellä liikunnalla. Käytännössä tätä ei ole koskaan voitu toteuttaa suunnitelman mukaisesti. Asiakkaamme ovat ohjanneet tyypillisesti Avaimet Ammattiin koulutuksiin paljon opiskelijoita, jonka kohderyhmään he eivät välttämättä kuulu. Esimerkiksi pahan polvivamman omaava opiskelija on ohjattu koulutukseen siitä huolimatta, että tiedetään koulutuksen sisältävän liikuntaa. Koulutusta ei siis ajateltu henkilöille, joilla on syytä epäillä olevan fyysisiä vammoja ja jotka pitäisi ensisijaisesti ohjata kuntoutukseen.

Tämän takia olen muuttanut koulutuksen opintosuunnitelmia siten, että koska tyypillisesti ura-suunnittelukoulutuksiin ja kuntouttaviin koulutuksiin ohjataan opiskelijoita, joiden kohderyhmään he eivät välttämättä kuulu, esim. uuteen ammattiin suuntaaviin koulutuksiin ohjataan henkilö, jonka fyysistä kuntoa ei ole tutkittu terveydenhuollossa (esim. selkävauriot), niin URA-koulutuksessa ei toteuteta yleistä kuntokartoitusta esimerkiksi kuntotesteillä tai harrasteta liikuntaa säännöllisesti yhdessä, vaan liikunta toteutetaan jokaisen päivän päätteeksi jokaiselle sopivalla tavalla, esim. pienellä lyhytkestoisella kävelyllä tai muulla hyötyliikunnalla. Henkilön fyysinen terveyden tila kartoitetaan opiskelijan kanssa haastattelujen kautta ja arvioidaan, asettaako terveydentila esimerkiksi rajoituksia joihinkin työtehtäviin. Pyritään myös selvittämään se, onko opiskelijan terveydentila selvillä työhallinnolla ja onko opiskelijan terveydestä tehty tutkimuksia ja arvioitu kuntoutuksen tarvetta tai muita mahdollisia keinoja lisätä työllistymisen mahdollisuuksia. Tällä arvioinnilla pyritään vastaamaan asiakkaidemme tarpeeseen opiskelijan työkyvyn selvittämisestä ja samalla tämä toimintatapa on inhimillisempi ja kunnioittavampi tapa opiskelijaa kohtaan.

Koulutuksessa, joka perustuu opiskelijan itseohjautuvuuteen, tämä on välttämätöntä. Anneli Kajanto on ottanut itseohjautuvuuteen kantaa seuraavasti: ”...koulutuksen tehtävä on edistää opiskelijan itseohjautuvuutta. Itseohjattu oppiminen on siten koulutuksen päämäärä, jonka toteutumista koulutuksen metodien ja koulutusjärjestelyjen tulee tukea. Itseohjautuvuuden keskeistä merkitystä monella tavalla: 1. Psykologis-pedagogiset perusteet: Voidessaan vaikuttaa oppimisprosessiin opiskelija sitoutuu siihen, jolloin myös

hänen oppimisensa tehostuu (Knowles 1975,1980); 2. Eettiset perusteet: on ihmisarvon mukaista, että ihminen saa itse vaikuttaa häntä koskeviin asioihin (Freire 1979); 3. Futorologiset perusteet: tulevaisuuden nopeat muutokset vaativat kykyä itseohjautuvaan tiedonhankintaan ja arviointiin. (Hirsijärvi & Remes 1988).” (Elinikäinen oppiminen s.161)

Esimerkiksi yhden asiakkaamme, työhallinnon linjaus on fyysisen kunnon tarkempaan kartoitukseen, että asiakas ohjataan joko ura- tai kuntouttavaan koulutukseen, jonka tuloksien mukaan tehdään päätöksiä siitä, ohjataanko henkilö jatkotutkimuksiin terveydenhuollon puolella. Tätä linjausta käytetään myös sairaseläkkeiden perusteissa ja myös vakuutusturvan uudelleen koulutuksen kustantamisessa. Usein asiakkaamme ei kuitenkaan ota huomioon, että koulutusten tarkoituksena ei ole tehdä terveystarkastuksia tai lääkärintarkastuksia, vaan niiden tarvetta pyritään selvittämään. Siitä huolimatta koulutukseen ohjataan henkilöitä, joilla voi olla jo pitkä sairaushistoria, eikä heitä ole siitä huolimatta ohjattu uudelleen koulutukseen tai kuntoutukseen.

URA-koulutuksessa opiskelijoiden fyysistä työkykyä arvioidaan ja määritellään koulutuksen henkilökohtaistamis suunnitelman haastattelussa, jossa opiskelija itse määrittää opintojensa aikaiset tarpeet ja haasteet terveydentilaansa kohtaan. Terveydentilaa reflektoidaan eri ammattien vaatimuksiin. Opiskelijalle, joka todennäköisesti tarvitsee fyysisen kuntonsa puolesta uudelleen kouluttautumisen tai kuntoutusta, tuodaan mahdollisuudet esiin työssäoppimisen toteuttamisesta sovitellusti työn kuormittavuutta testaamalla ja mahdollisesti liukuvalla työajalla. Työssäoppimisen kokemuksia ja havaintoja opiskelija kirjaa ylös Moodle-oppimisympäristöön ohjaajan nähtäväksi, joka täydentää ohjaajan tekemiä työpaikkakäyntejä ja loppukeskusteluja. Fyysisen työkyvyn selvittäminen terveydentilan kannalta ei kuulu koulutuksen sisältöön vaan fyysistä työkykyä arvioidaan eri alojen kokeilujen kautta opiskelijan kunnon mukaan. Näistä kokemuksista ja oppilaan itsensä työstämistä havainnoista muodostetaan käsitys suositellaanko opiskelijalle aloja, joissa esim. selkä joutuu rasituksen alaiseksi. Toiminta perustuu ammatinvalintapsykologien käyttämään työkokeiluun, mutta laajentaa toimintaa seurannan ja arviointien kautta. Opiskelija voi myös kokeilla eri alojen opiskelua vierailujen ja tunteihin osallistumisen kautta, jolloin määritellään koulutuksen tarpeen lisäksi myös se, miten opiskelija jaksaa tuntityöskentelyjen kuormittavuutta.

4. Henkinen työkyky

Opiskelija, joka vaihtaa ammattia terveydellisistä syistä tai ohjataan opiskelijaksi siksi, koska häneltä puuttuu ammatti tai työllistyminen on hankalaa, voi kokea epävarmuutta osaamisestaan ja itsestään. Tämä vaikuttaa opiskelijan henkiseen työkykyyn ja tähän tilanteeseen ohjaajan on vastattava positiivisella kannustuksella ja itsetunnon nostavilla menetelmillä. Opiskelija tarvitsee onnistumisia ja onnistumiset pitää myös huomioida. Henkinen työkyky on näissä tapauksissa nostettavissa yksilöllisen huomioimisen ja kannustuksen kautta.

URA-koulutuksen kannalta henkisellä työkyvyllä ei tarkoiteta mielenterveysongelmia, joita myös koulutuksien aikana kohtaa. Niillä opiskelijoilla, joilla ongelma on diagnosoitu, ei yleensä asia muodostu ongelmaksi opiskeluissa. Ne, joita asian suhteen ei ole tutkittu, voivat olla riski opiskelussa. Riski tulee esille ryhmädynamiikassa eristymisenä ja uhkaavan ilmapiirin syntymänä, joka voi pahimmassa tapauksessa vaarantaa jopa koko ryhmän turvallisuutta. Oppilasvalinnoissa nämä riskit pystytään arvioimaan, mutta riski korostuu tilanteissa, joissa koulutus käynnistyy vajaalla opiskelijamäärällä, jolloin esim. työhallinto asiakkaana voi ohjata koulutuksiin riskiryhmään kuuluvia henkilöitä. Nämä tilanteet ovat hyvin haasteellisia ja niiden ehkäisyyn kuuluu lähinnä asiakkaan valistaminen siitä, minkälaisesta koulutusohjelmasta on kyse ja millainen kohderyhmä sillä on. Koulutusohjelmasta joutuu tarpeen mukaan myös korostamaan sitä, millaiselle kohderyhmälle se ei ole tarkoitettu.

5. Kartoitusjakso

URA-koulutuksessa kartoitusjakso on moniosainen. Alustava kartoitus tapahtuu oppilasvalinnoissa, joihin osallistuu työhallinnan edustajan lisäksi ammatinvalintapsykologi ja koulutuksen pääkouluttaja. Valinta tapahtuu hakemusten ja henkilöiden arviointien kautta, jolloin lähtökohdat opintojen suorittamiseen ja opintojen tarpeeseen opiskelijan näkökulmasta määritellään alustavasti. Työhallinnon tavoitteena voi olla, esim. maahanmuuttajataustaisen hakijan kohdalla, että hänen kielitaitonsa kehittyisi ja sosiaalisia kontakteja syntyisi kantaväestöön. Hakija itsessään voi olla tulossa opiskelemaan esimerkiksi siksi, että hänen aikaisempi kotimaassaan suoritettu tutkinto ei kelpaa Suomessa ja siksi hän hakee nyt uutta ammattia tai työtä. Usein vajavainen

kielitaito on kuitenkin esteenä työllistymiselle tai opiskelujen aloitukseen. Kielitaito yleensä paranee koulutuksen aikana ryhmän työskentelyyn osallistumalla, jolloin myös mahdollisuudet muuhun opiskeluun tai työllistymiseen paranevat. URA-koulutuksessa voi siis osallistujan kannalta katsottuna olla tavoitteita, joita ei ole kirjattu julkiseen koulutusohjelmaan.

Kartoittaminen jatkuu URA-koulutuksen aloituksessa arvioiden ryhmätoimintaan osallistumista ja yleensä opintojen ensimmäisellä viikolla tapahtuvassa opintojen HS-keskusteluissa (henkilökohtainen suunnitelma), joissa opiskelijaa kuullaan hänen omissa tavoitteissaan ja määritellään hänen tarpeensa opiskeluissa. Samalla kartoitetaan alustavasti hänen tietotekniikkataitojaan, joiden odotetaan olevan koulutuksen jälkeen vähintään tasolla, jolla opiskelija voi itsenäisesti hakea tietoa internettiä hyväksi käyttäen opiskelumuodoista, opiskelupaikoista, hakuajoista ja opintojen rahoituksesta. Työhallinnon sähköiset työkalut, kuten työpaikkojen haku internettiä käyttäen opetetaan. Opiskelijoita valmennetaan kuitenkin koko koulutuksen ajan oman osaamisen markkinoinnissa, sekä piilotyömarkkinoiden hyödyntämiseen.

HS-keskustelujen jälkeen opiskelija saa tehtäväksi kirjoittaa vapaamuotoisesti atk-taitojensa yleisestä tasosta, joka auttaa ohjaajaa näkemään, millaisia tarpeita opiskelijalla on tietotekniikan taitojen kehittämisessä. Myöhemmin opiskelija Moodle-oppimisympäristön käyttöön valmentamisen jälkeen kirjoittaa omin sanoin HS-keskustelun sisällön ja omat tavoitteet vapaamuotoisesti Moodleen, jolloin koulutuksen ohjaajat näkevät, millaisen käsityksen opiskelija on saanut opintojensa kulusta ja toisaalta myös opiskelijalle vahvistuu käsitys suunnitelman merkityksestä. Opiskelija myös kirjoittaa Moodleen alustavan kuvauksen siitä, millaiseksi hän haluaa työssäoppimisjaksonsa muodostuvan. Onko jaksossa useisiin aloihin tutustumista, oppilaitoskäyntejä vai keskittyykö hän yhteen alaan useassa yrityksessä vai yhteen alaan yhdessä yrityksessä? Nämä kysymykset ovat sellaisia, jotka on nostettava opinnoissa esille mahdollisimman varhain, jotta työssäoppimispaikkojen haku ei muodostuisi esteeksi suunnitelman puuttumisen takia.

Työssäoppimisen aikana opiskelija kirjaa kokemuksiaan Moodleen, jolloin ohjaajalla/pääkouluttajalla on mahdollisuus seurata työssäoppimisen etenemistä. Työssäoppimisen kokemuksista päästään opiskelijan kanssa kasvokkain keskustelemaan

työpaikkakäyntien yhteydessä, jolloin arvioidaan jakson tavoitteiden etenemistä.

Työssööppimisen jälkeen opiskelija ja ohjaaja arvioivat molemmat opiskelijan kokemuksia ja sitä, onko ala opiskelijalle itselleen sopiva. Kouluttaja ei kuitenkaan voi tehdä valintoja opiskelijan puolesta, koska tällöin opiskelija voi valita alan väärin perustein.

Lopullinen kartoitus tapahtuu koulutuksen lopussa, jolloin opiskelija ja ohjaaja yhdessä arvioivat koulutuksen tuloksia ja sitä millaisia tulevaisuuden suunnitelmia opiskelijalle on syntynyt. Tällä kartoituksella saadaan myös selville mahdolliset rajoitteet työskentelyn suhteen.

Kartoitus on URA-kouluksissa jatkuva prosessi, jonka tuloksia ja etenemistä arvioidaan koko koulutuksen ajan ja noin 3-6kk koulutuksen päättymisen jälkeen jatketaan suunnitelmia vahvistavalla haastattelulla ja vaikuttavuuden arvioinnilla. Kartoituksissa toteutuu myös Anneli Kajannon ajatuksia opinto-ohjauksesta, opintoneuvonnasta ja tutoring toiminnasta, jota hän pitää etäopetuksessa käytettävänä erityisenä opintoneuvonnan muotona.

Hän määrittelee opinto-ohjauksen näin: ”*Opinto-ohjaus on toimintaa tai informaatiota, jolla helpotetaan osallistumista opintoihin, autetaan opiskelijaa jäsentämään opinnot suoritettavissa oleviksi tehtäviksi, tuetaan tehtävien suorittamista ja kehitetään samalla itseohjautuvuutta.*” (Aikuisten oppimisen uudet muodot s.175)

Opintoneuvonnan Kajanto määrittelee: ”*Opintojen aloittaminen edellyttää useimmiten asiantuntevan henkilön neuvontaa. Siinä kerrataan kirjallisessa materiaalissa esitettyjen tietojen pääkohdat, tarjotaan mahdollisuus esittää kysymyksiä ja saada vastauksia sekä varmistetaan, että opiskelijoilla on oikea käsitys opintojen toteutuksesta. Neuvonta voi tapahtua yksilöllisesti tai ryhmässä.*” (Aikuisten oppimisen uudet muodot s.175)

Tutoringin Kajanto kuvaa olevan: ”*Pääasiassa etäpetukseen perustuvan työskentelyn tueksi on tarkoituksenmukaista varata erityinen ohjausresurssi, henkilö, jolla on käytettävissään tietty ryhmä- tai opiskelijakohtainen aikamäärä.*”
(Aikuisten oppimisen uudet muodot s.175)

URA-koulutuksen ja Avaimet Ammattiin koulutuksen kartoitukset eroavat suuresti toisistaan. Avaimet Ammattiin koulutuksessa se toteutettiin seuraavasti:

- Oppilasvalinnat
- Henkilökohtaisen opintosuunnitelman teko koulutuksen alussa
- Työllistymissuunnitelman teko koulutuksen lopussa
- Seurantajaksolla työllistymissuunnitelman toteuman tarkastelu

Toisin sanoen Avaimet Ammattiin koulutuksessa ei kartoituksesta muodostunut yhtä prosessia, vaan prosessit olivat toisistaan eriäviä ja opiskelijan kannalta epäselviä kokonaisuuksia. URA-koulutuksessa yksi kehittyvä prosessi on toiminut selkeästi paremmin ja kokonaisuudeltaan tehokkaampana apuna opiskelijalle niin opiskelujen aikana, kuin opiskelun päättymisen jälkeen. Kokonaisuus on myös helpompi käsitellä konkretian tasolla. Ilpo Vuorisen sanat konkreettisesta opetuksesta toimii hyvin myös URA-koulutuksen kartoitukseen. *”Konkreettista on opetus, joka on niin lähellä todellisuutta, että opitut asiat saavat kokemusten avulla tajuttavia sisältöjä. Sen vastakohtana on abstrakti, käsitteellinen opetus, joka tapahtuu korkealla symbolitasolla.”*

(Tuhat tapaa opettaa s. 43)

6. Koulutuksen tavoitteet

Koulutuksen tavoitteena on tehdä jokaiselle koulutukseen osallistujalle henkilökohtainen työllistymis-suunnitelma tai koulutussuunnitelma, joka on realistinen toteuttaa opiskelijan kohdalla. Tähän suunnitelmaan kuuluu työkokeilujen kautta tapahtuvat alustavat kuntokartoitukset opiskelijoille, jotka eivät esimerkiksi voi jatkaa entisissä työtehtävissään ja toisaalta myös koulutuskokeilu erilaisissa oppilaitoksissa niille, jotka suunnittelevat omalla kohdallaan ammattitaitoa kehittäviä tai uuteen ammattiin valmistavia opintoja.

7. Henkilökohtainen opintosuunnitelma

Henkilökohtainen opintosuunnitelma käynnistyy opiskelijan itsearviolla omista tarpeistaan. Tämä kartoitus tehdään koulutuksen aloituksesta ja orientaatiopäivästä katsottuna heti seuraavana päivänä. Tässä vaiheessa opiskelijaa pyydetään omin sanoin kertomaan nykyisestä tilanteestaan ja mahdollisista rajoitteista työkyvyssä. Tämä kartoitus tehdään paperille ja kerätään ohjaajan luettavaksi. Seuraavana vaiheena on ohjaajan perehtyä kirjoituksiin ja jakaa jokaiselle opiskelijalle henkilökohtainen haastattelu-aika, jolloin tavoitteita tarkennetaan ja selkeytetään yhdessä ohjaajan kanssa. Jokaiselle opiskelijalle aikaa varataan vähintään tunti. Seuraavana vaiheena on opiskelijalla kirjata oman arvionsa ja haastattelujen perusteella oma henkilökohtainen opiskelusuunnitelma Moodle oppimisympäristöön, jonne ohjaaja on avannut jokaiselle opiskelijalle oman, henkilökohtaisen alueen, jonka näkyvyys on rajattu siten, että sinne on pääsy vain ohjaajalla ja opiskelijalla.

Henkilökohtaista opiskelusuunnitelmaa tarkennetaan ja tarkastetaan opiskelujen aikana vähintään 3-4 kertaa koulutuksen aikana. Koulutuksen keston ollessa 100 opiskelutyöpäivää, on suotavaa, että ensimmäinen tarkistusjakso tapahtuu noin 20 työpäivän jälkeen, jolloin nähdään, onko opiskelu oikeassa suhteessa opiskelijan asettamiin tavoitteisiin.

Seuraava tarkennus tapahtuu, kun koulutus on edennyt 55 työpäivää, jolloin työssäoppimiseen on aikaa noin viikko. Tämän tarkoituksena on sisällyttää opiskelusuunnitelmaan myös työssäoppimisen osalta työssäoppimis-suunnitelma ja valmentaa opiskelijat käyttämään Moodlea myös työssäoppimisen osalta päiväkirjana. Tähän tarkennusjaksoon kuuluu jälleen opiskelijan ja ohjaajan henkilökohtainen haastattelu, johon varataan jokaiselle opiskelijalle vähintään 1 tunti.

Seuraavan kerran opiskelusuunnitelmaa tarkistetaan kun opiskelutyöpäiviä on kulunut 95 päivää. Tarkoituksena on, että opintosuunnitelma toimii opiskelijalla myös tavoitteena koulutusjakson jälkeen ja hän toteuttaa sitä työllistymis-suunnitelmassaan tai koulutussuunnitelmissaan. Koulutuksessa asetetut tavoitteet ja niissä eteneminen käydään jokaisen opiskelijan kanssa läpi koulutuksen seurantajaksolla, joka toteutetaan tarpeen mukaan, kun varsinaisesta koulutusjaksosta on kulunut 3-6 kuukautta.

8. Kannustus ja uudet näkökulmat

Opiskelijan kannustaminen ja onnistumisen kokemusten antaminen, on ensiarvoisen tärkeää jokaiselle koulutukseen osallistuvalla, koska yleensä kaikilla osallistujilla on tarve vahvistaa omaa itsetuntoaan. Tämä tarve tulee esiin joko siinä, että nykyisessä ammatissaan ei voi enää jatkaa, koska on syntynyt fyysisiä rajoitteita tai opiskelija kokee olevansa liian vanha opiskelemaan uutta. Tässä tilanteessa on ohjaajalla suuri vastuu tuoda esiin ajatus elinikäisestä oppimisesta ja tuoda esiin se, että henkilökohtaisten tavoitteiden toteutuminen ja sen aikataulu on jokaisen opiskelijan kohdalla henkilökohtainen.

Motivoiminen ja kannustaminen ovat tärkeä osa opiskelijan palkitsemista. Ilpo Vuorinen toteaa asiasta seuraavasti: *"Motivaatiota on perinteisesti pyritty parantamaan palkinnoilla ja rangaistuksilla sekä niihin liittyvillä lupauksilla tai uhkauksilla. Eikä voida kiistää, että keppi ja porkkana ovat keskeisiä motivaation lähteitä jokaisen ihmisen elämässä. Jokainen ihminen on valmis tavoittelemaan sellaista palkintoa, joka on hänelle arvokas."*

(Tuhat tapaa opettaa s. 27)

Vuorisen viittaama keppi liittyy URA-koulutuksessa siihen, että opiskelija ei esimerkiksi osallistu opintoihin ja käyttää henkilökohtaistamista väärin esimerkiksi siten, että ei toimi koulutuksessa sovitulla tavalla. Nämä tilanteet ovat hankalia, mutta niihin on kuitenkin ohjaajan varauduttava. Toimenpiteet ja puhuttelut on kuitenkin pyrittävä tekemään opiskelijan kanssa siten, että asiat keskustellaan ohjaajan kanssa kahden kesken. Vasta toistuvien laiminlyöntien jälkeen voidaan antaa kirjallinen varoitus. Samaa toteaa myös Vuorinen: *"Rangaistuksen käyttäminen ja sillä uhkaamiseen liittyy monia kielteisiä vaikutuksia. Se leimaa työskentelyn pakoksi ja nostaa uhmaa opettajaa vastaan. Se masentaa toisia ja saa toiset taistelemaan vallasta opettajan kanssa. Aina löytyy myös niitä, jotka haluavat kokeilla, mitä tapahtuu kun rikkoo sääntöjä tai jättää noudattamatta ohjeita. Henkilökohtainen ojennus on yleensä syytä antaa kahden kesken, koska julkinen moite johtaa leimaamiseen, joka vaikeuttaa muutosta."* (Tuhat tapaa opettaa s. 29)

Ohjaajan on myös muistettava usein tuoda esiin myös se seikka, että opiskelijan ei tarvitse kulkea koko matkaa yksin vaan hän saa ohjausta ja tukea omiin tavoitteisiinsa tarpeensa mukaan. Uusien näkökulmien ja ajattelutavan muutoksia tulee esiin erityisesti silloin, kun olemassa olevaa ammattitaitoa tai harrastusten ja kiinnostusten kautta lähdetään hakemaan uutta työuraa alalta, josta opiskelijalla ei välttämättä ole suoraa aikaisempaa kokemusta. Näissä tapauksissa omasta osaamisesta palasien sovittaminen uuteen ammattiin on hedelmällistä, mutta se vaatii opiskelijalta mielikuvitusta ja usko itseensä, että aikaisempia kokemuksia ja opintoja voi hyödyntää vaikka ammattiaan joutuisi vaihtamaan. Tällainen tilanne voi toteutua esimerkiksi tilanteissa, jossa parturi-kampaajana aikaisemmin työskennellyt opiskelija siirtyy kaupanalalle. Molemmissa ammattialoissa asiakkaan tarpeiden kuuntelu ja yleensäkin asiakaspalvelu on tärkeässä roolissa. Samoin varastojen täydennys, hinnoittelu, tilausten vastaanotto ja hyllytys ovat molemmilla aloilla samankaltaisia.

9. Liikunta ja opiskelu

Liikunta koulutusohjelmassa toteutetaan ryhmän kanssa toteutettavina liikuntapäivinä ja henkilökohtaistamisen kautta. Liikuntapäivien teemana on tutustuttaa opiskelijat erilaisiin liikuntalajeihin sekä lisätä tietoutta oman kunnon ylläpitämisen hyödyistä. Liikuntaohjelmiin kuuluu myös osioita liikunnasta palautumisesta, sekä erilaisiin luontaishoitoihin tutustumista. Liikunnan henkilökohtaistaminen on tärkeää, koska koulutukseen osallistuvan ryhmän fyysisessä kunnossa on paljon eroja yksilöiden kohden. Useat koulutuksiin osallistuvat myös kartoittavat työkuntoa tai vaihtavat ammattiaan jonkun fyysisen vamman takia, joka tuo merkittävää haittaa mm. liikunnan harrastamisessa. Koulutuksen aikana pyritään toteuttamaan yhteistä, päivittäistä liikkumista esimerkiksi rauhallisella kävelyllä. Yhteisenä liikunnan muotona se on kuitenkin hankala toteuttaa, jos osallistujissa on vakavasta polvivammasta kärsiviä tai polven seudun kulumia. Koulutuksessa on siis tarpeen kehittää ideoita päivittäiseksi liikunnan muodoksi, johon kaikki voisivat osallistua ja jonka kustannukset olisivat pienet. Liikuntamuodon olisi myös oltava sellainen, jota opiskelija voi taloudellisesta näkökulmasta jatkaa myös koulutuksen päättymisen jälkeen.

Liikunta osiona on sellainen, joka Avaimet Ammattiin koulutuksissa oli opintosuunnitelmassa kirjattu päivittäin tapahtuvaksi tunnin mittaiseksi liikunnaksi. Tätä ei kuitenkaan ollut järkevää toteuttaa sellaisenaan useammastakin syystä. Suurin syy toteuttamisen mahdottomuuteen oli, että tällaista päivittäistä suunniteltua liikuntaa ei voi toteuttaa ryhmälle, jossa esiintyy fyysisiä esteitä. Ryhmässä on aina niitä, jotka eivät pysty osallistumaan rajoitteidensa takia. On myös vaikeaa toteuttaa kustannuksiltaan järkevää liikuntaa säännöllisesti, johon opiskelija ei tarvitsisi erityisiä välineitä. Jäljelle jäisi kävely, joka ryhmäliikuntana voi olla osalle osallistujista kiusallista. Näistä syistä liikunta ja sen tarve määritellään URA-koulutuksissa oppilaskohtaisesti. Päivittäisiin yksilöllisesti toteutettavaan hyötyliikuntaan on varattu jokaiselle opiskelupäivälle 30min päivän loppuun, jonka jokainen voi toteuttaa haluamallaan tavalla. Muu liikunta toteutetaan yhteisillä liikuntapäivillä, jolloin erilaisiin liikuntatapahtumiin voidaan koulutuksen ohjelmassa käyttää myös järkeviä summia rahaa.

10 Palkitseminen

Koulutuksessa palkitsemisen muotoja on useita. Yksi koko ryhmän palkitsemisen muoto ja myös ryhmähenkeä parantava tekijä ovat virkistäytymispäivät. Nämä päivät keskittyvät yhdessä tekemiseen ja harrastamiseen. Nämä virkistäytymispäivät ovat koulutukseen osallistujalle ilmaisia. Usein kuitenkin ohjelmaan ryhmän toivomuksesta lisätään jotain yhdessä tekemistä, jonka kustannuksiin jokainen osallistuu, ohjaajat mukaan lukien.

Yksilöllistä palkitsemista koulutuksessa on kannustaa jokaista osallistujaa koulutuksen eri osa-alueissa. Onnistumiset tulee myös huomioida ja antaa suorana suullisena palautteena opiskelijalle. Tämä tukee erityisesti niitä opiskelijoita, joiden itsetunto on alhaisella tasolla, mutta on myös merkittävä tekijä jokaiselle yksilölle. Onnistumisen tunteet ruokkivat parempaa itsetuntoa ja uskoa omaan osaamiseen. Ilpo Vuorinen toteaa palautteesta näin: *"Palautteella tarkoitetaan opetuksessa sitä työskentelyä koskevaa informaatiota, jota opiskelijat saavat opiskelustaan ja opettaja opettamisestaan. Palaute voi olla suoraa tai välillistä. Kun opettaja huudahtaa opiskelijalle "Hienosti oivallettu!" tai "Hyvä kysymys!" Hän antaa suoraa palautetta."* (Tuhat tapaa opettaa s. 58)

Suora palautteen antaminen on myös oppilasta palkitsevaa ja kannustavaa.

11. Työssäoppiminen

Työssäoppiminen on kestoaltaan 8 viikkoa, eli 40 työpäivää. Työssäoppiminen toteutetaan jokaisen opiskelijan kohdalla yksilöidysti ja voi sisällyttää myös koulutuskokeiluja.

Työssäoppimisen suunnitelma opiskelijakohtaisesti rakentuu koulutuksen alussa käytyjen henkilökohtaisten haastattelujen ja koulutuksen kokemusten ja havaintojen kautta.

Tyypillisesti opiskelija hakee ja valitsee itse sopivan työssäoppimispaikan, johon sisältyy työllistymismahdollisuuden lisäksi myös ajatus työkyvyn kartoittamisesta. Esimerkiksi kotisiivouksia tehnyt henkilö, joka ei pysty jatkamaan kyseisessä työssään hartiavaivojen takia, kokeilee toimistosiivousta kartoittaakseen sitä, kestääkö hartiaseutu työssä, jossa nykyisen ammatin osaamista voidaan hyödyntää, mutta työtehtävät ja asennot ovat suppeammat kuin aikaisemmin.

Ammatin vaihtajat tai soveltuvuutta erilaisiin aloihin kokeilevat valitsevat yleensä 2-3 eri työssäoppimispaikkaa ja tällöin työ on työssäoppimisessa lähinnä työkokeilua, koska yksittäisessä paikassa aika jää joskus hyvinkin lyhyeksi. Kokemuksia ja näkemyksiä aloista havainnoidaan ja kirjataan esimerkiksi Moodle-oppimisympäristöön.

Koulutuskokeilut ovat yhdistelmä työkokeiluja ja oppilaitoksiin tutustumista. Näissä tapauksissa opiskelija on osan opiskelustaan yhdessä, maksimissaan kahdessa eri työssäoppimispaikassa ja tutustuu lisäksi yhteen tai kahteen mahdolliseen alaan myös alan oppilaitoksissa opinto-ohjaajien kanssa keskustellen ja/tai oppitunteihin osallistumalla. Koulutuskokeilijaa myös usein tutustutetaan, kannustetaan ja ohjataan tekemään työhallinnon sivuilta A-Ura aikuisten urasuunnittelusivuilta itsetutkiskelutehtävät ja varataan aika ammatinvalintapsykologille. Tämä toimintamalli on suositeltava opiskelijalle, joka ei ole saanut aikaisempia ammatillisia opintoja koskaan loppuun keskeyttämisien vuoksi. Keskeyttämisen syyt selvitetään ohjaajan kanssa.

Työssä oppimisessa toteutuu myös Anneli Kajannon ajatuksia aikuisesta oppijana ja työssä oppimisesta. Kajanto toteaa seuraavasti: *"Aikuisten oppimista tarkastellaan ongelmakeskeisenä toimintaprosessina. Työtoiminnan kehittämisen yhteydessä tapahtuva ongelmanratkaisu voi tarjota mahdollisuuksia työssä oppimiselle.*

- *Aikuisen opiskelu- oppimisprosessin tulisi kiinteästi liittyä aikuisen elämäntilanteeseen ja kokemustaustaan. Työssä oppiminen voi tapahtua työn kehittämistoiminnan yhteydessä.*
- *Aikuisen oppimisessa keskeistä on ymmärtää aikuisen toimintatodellisuuden keskeisiä tekijöitä ja kyetä suhteuttamaan ne laajempaan tarkastelukehikkoon "viitekehykseen". Tätä kautta voidaan myös etsiä todellisuudelle vaihtoehtoisia jäsennystapoja. Työssä oppimisessa tämä tarkoittaa työtoiminnan analysointia ja tutkivaa kehittämistä.*
- *Kehittämistyöstä tulisi olla laaja-alaista oppimishyötyä toiminnan kehittämiseen osallistuvalla henkilöllä. Sen tulisi lisätä kriittistä ja sosiaalista tiedostamista ja parantaa elämänhallintaa, pääomaa, jonka työntekijä "kantaa aina mukanaan". "*
(Aikuisten oppimisen uudet muodot s. 119)

URA-koulutuksen työssäoppiminen ei eroa suuresti Avaimet Ammattiin koulutuksen työssäoppimisesta. Suurin ero on siinä, että työssäoppimista on valmisteltu aivan koulutuksen alusta alkaen ensimmäisestä ohjaajan kanssa tehdystä henkilökohtaisesta keskustelusta saakka. Tällä tavalla esimerkiksi koulutuskokeilusta enemmän hyötyvät opiskelijat saadaan varhaisessa vaiheessa aktivoitumaan ja tutkimaan, mihin koulutusohjelmiin tai alaan he haluavat tutustua.

12. Moodle

Moodle on oppimisalusta, joka soveltuu erilaisille käyttäjäryhmille ja oppilaitoksille erilaisiin käyttötarkoituksiin. Modulaarisen rakenteensa ansiosta sen käytettävyys on opinnoissa erinomainen, mutta se vaatii ylläpitäjältään ammattitaitoa, jotta siitä ja sen sisällöstä ei tule vaikeaselkoista.

Moodlessa kurssin suunnittelun onnistuessa toteutuu hyvin verkko-ympäristön hyvät tavoitteet. Niitä ovat Ari Haasion ja Jukka Piukkulan mielestä:”

- *Selailtavuus → tarjotaan visuaalinen sisällön hakemisto*
- *Vertailtavuus → tarjotaan monia näkymiä sisällöstä*
- *Viitattavuus → tarjotaan käyttäjälle mahdollisuus luoda suora pääsy tiettyyn sisällön osaan tai ristikkäisviittauksiin*
- *Muistiinpanomahdollisuus → tarjotaan mahdollisuus sisältöä koskevien muistiinpanojen tekemiseen*
- *Korostettavuus → tarjotaan mahdollisuus sisällön yksityiskohtien korostamiseen*
- *Poimittavuus → tarjotaan mahdollisuus otteiden poimimiseen sisällöstä*
- *Edistymisen näkyvyys → tarjotaan käyttäjälle palautetta hänen suhteellisesta edistymisestään sisällön kaikilla alueilla*
- *Yhteenpunonta → tarjotaan yhteenpunoutuva sisältö käyttäjän luottamuksen rakentamiseksi ja mielekäs orientaatio.” (Oppiminen verkossa s.123)*

Moodlessa voidaan toteuttaa kaikki kahdeksan mainittua tavoitetta. Sen suurimpina vahvuuksina ollessa selailtavuus, viitattavuus, edistymisen näkyvyys ja yhteenpunonta. Moodle mahdollistaa myös opiskelijan ja ohjaajien vuorovaikutuksen erinomaisesti tavalla, jota pidetään tärkeänä kaksisuuntaisessa vuorovaikutuksessa.

Vuorovaikutuksen tarkoituksena on Veijo Meisalon, Erkki Sutisen ja Jorma Tarhion mielestä:”

- *Antaa ohjaajalle mahdollisuus tukea opiskelijan motivaatiota ja tehtävään sitoutumista välittömän palautteen avulla*
- *Antaa opiskelijalle mahdollisuus soveltaa oppimiaan tietoja ja taitoja ja saada tukea oman edistymisensä itsearviointiin.*
- *Auttaa opiskelijaa sitoutumaan opiskelijoiden ja opettajien muodostamaan työyhteisöön ja sitä kautta tavoitteiden saavuttamiseen.”*

(Modernit Oppimisympäristöt s.156)

13. Moodle osana opiskelua

URA-koulutusten ollessa luonteeltaan ohjaavia koulutuksia, on hyvin tärkeää, että opintojen alusta alkaen opiskelijat perehdytetään Moodleen keskustelualueeseen tutustumalla ja sitä käyttämällä. Opiskelija perehdytetään ryhmä ja pienryhmä ajatteluun, jossa pienryhmä on ohjaaja ja opiskelija. Näitä pienryhmiä kutsutaan URA-koulutuksissa henkilökohtaisiksi alueiksi.

Yksi ensimmäisistä tehtävistä opiskelijalla on kirjoittaa tälle henkilökohtaiselle alueelleen oma tarinansa, jonka ohjaaja lukee Moodlesta ja kommentoi, jolloin viestiketjun käyttöön ja lukemiseen tulee opiskelijalle rutiinia. Henkilökohtaisen haastattelun jälkeen ohjaaja ja opiskelija puhuvat yleisesti opiskelijan omista tavoitteistaan URA-koulutuksessa. Haastattelua seuraavana päivänä opiskelijan tehtävänä on kirjoittaa omin sanoin Moodleen henkilökohtainen opiskelusuunnitelmansa, jossa käy ilmi opiskelun tavoitteet ja myös asiat, joita haastatteluissa on tullut esille.

Moodlessa yleiselle URA-koulutuksen etusivulle ohjaaja sisällyttää linkit lukujärjestyksiin ja opiskelumateriaaleihin. URA-koulutuksen etusivulle Moodleen tulee myös AIHEET näkymässä myös tehtäviä. Tehtävien palautukset liittyvät lähinnä tietotekniikan opetukseen, kun taas keskustelualueet keskittyvät ammatilliseen tai opiskeluihin liittyviin pohdintoihin erityisesti opiskelijan henkilökohtaisella alueella.

Avaimet Ammattiin koulutuksissa ei ennen Moodlea käytetty opinnoissa. Aikaisemmin kaikki työt tehtiin erillisille papereille, joiden seuraaminen ja kasassa pitäminen oli sekä ohjaajan, että oppilaan kannalta hankalaa. Näillä erillisillä papereilla oli myös opiskelun tavoitteiden konkreettista käsittämistä hankaloittava vaikutus.

URA-koulutuksiin olen Moodlen käytön sovittanut kiinteäksi ja pysyväksi osaksi koulutusta, jossa kaikki tehtävät ja keskustelut pysyvät tallessa ja opintojen tavoite pysyy selkeänä opiskelijalle. Ohjaaja taas on koko ajan selvillä siitä, miten yksittäisen opiskelijan opinnot etenevät.

14. Moodle osana työssäoppimista

Moodlen henkilökohtaista aluetta käytetään työssäoppimisessa raportointiin ja havaintojen tekoon työstä. URA-koulutuksissa opiskelijoilla on monenlaisia lähtökohtia.

Osa opiskelijoista tulee koulutukseen, koska ei ole löytänyt itselleen sopivaa työtä tai ammattia. Osa tulee koulutukseen, koska nykyinen ammatti ei ole enää mahdollinen esimerkiksi terveydellisistä syistä. Osa taas miettii mikä ala, ammatti tai työympäristö kiinnostaisi, johon haluaisi opiskella tai millaista on jonkin ammatin opiskelu. Koska koulutukseen tulijoilla ei ole yhtä yhteistä tekijää koulutukseen osallistumisessa, on koulutuksen henkilökohtaisessa suunnitelmassa otettava huomioon, että työssäoppiminen toteutetaan jokaiselle opiskelijalle yksilöllisesti.

Tämän takia opiskelija käyttää Moodlea työssäoppimisen aikana, jotta ohjaajalla on selkeä kuva opiskelijan ammatillisesta polusta, jota voi tarvittaessa myös ohjata tekemällä opiskelijalle tarkentavia kysymyksiä havainnoista.

Tämä on tärkeää siksi, että opiskelija kokee hyötyvänsä työssäoppimisesta eikä miellä sitä vain pakolliseksi osioksi opiskelua tai esimerkiksi terveydellisiä ongelmia esiintyessä ohjaaja voi pyytää opiskelijaa rajaamaan työstään ongelmalliset alueet tai kokeilemaan samaa tehtävää erilaisella rasituksen asteella. Näin myös todellinen työkyky on helpommin arvioitavissa. Työssäoppimisesta käydään myös kokoava keskustelu kasvokkain opiskelijan kanssa, jolloin myös Moodlen havainnointit vielä kerran käydään läpi, jonka jälkeen opiskelija tekee tai tarkentaa URA-koulutus opiskelujen jälkeen toteutettavaa suunnitelmaansa.

Työssäoppimisen seurannan ja havainnointien kohdalla Moodle on erinomainen työkalu URA-koulutuksissa. Juuri työssäoppiminen on ollut osiona sellainen, joka Avaimet Ammattiin koulutuksissa Moodlen käytön puuttumisen takia oli liian erillinen osa opintoja. Se oli myös osiona sellainen, että ohjaaja ei saanut sen aikana tarvitsemaansa tietoja kuin vasta työpaikkakäyntien yhteydessä. Samoin oli opiskelijan ohjaamisen osalta työssäoppimisjakson aikana. Moodlen kautta ohjauksen voi suorittaa heti, kun informaatiota opiskelijoilta tulee, mutta ennen Moodlen käyttöä tämäkin jäi työpaikkakäynnin yhteyteen.

15. Työpaikkakäynnit

Opiskelija käyttää Moodle ympäristöä työssäoppimisen aikana havainnointiin ja raportointiin. Ohjaaja seuraa havainnointeja ja kommentoi havaintoja sekä rohkaisee ja kannustaa opiskelijaa työssäoppimisessa. Tämä ei kuitenkaan korvaa työpaikkakäyntien tarpeellisuutta. Ohjaaja saa uusia näkemyksiä erilaisista yrityksistä ja toimintaympäristöistä sekä saa opiskelijan työskentelystä ja siinä menestymisestä lisää tietoa hänen työpaikkaohjaajaltaan ja työnantajalta. Opiskelija taas pääsee kertomaan suullisesti omista kokemuksistaan ja näkemyksistään niistä tehtävistä, joissa hän on nyt toiminut. Toimintaympäristön näkeminen tuo myös uutta informaatiota siitä, soveltuuko opiskelija esim. terveytensä puolesta todella tehtäviin. Esimerkiksi, jos opiskelijalla on huono selkä, mutta yrityksessä ei käytetä soveltuvia apuvälineitä esineiden liikutteluun, voi sen huomioiminen olla ennaltaehkäisevästi tärkeää opiskelijalle. Työpaikkakäynnit ovat myös yksi muoto opiskelun kannustamisesta ja rohkaisusta, siis palkitsemisesta.

Työpaikkakäyntejä suoritetaan vähintään yhden kerran jokaisen opiskelija työssäoppimispaikalla.

16. Itsearviointit

Opiskelijat toteuttavat oman henkilökohtaisen oppimissuunnitelmansa mukaisesti itsearviointiaan opiskelustaan omien tavoitteidensa puitteissa. Arviointit alkavat ensimmäisestä haastattelusta ohjaajan kanssa ja itsearviointeja tarkastellaan koulutuksen eri vaiheissa, vähintään kuitenkin ennen työssäoppimisen alkua, ohjaajan suorittamalla työpaikkakäynnillä, työssäoppimisen jälkeen ja koulutuksen päättyessä. Itsearvioinnin tavoitteena on, että jokaiselle opiskelijalle syntyy selkeä käsitys ja jatkosuunnitelma siitä, mitä tapahtuu URA-koulutuksen jälkeen. Päättävänä tavoitteena on, että opiskelija työllistyy, lähtee kouluttautumaan uudelle alalle tai pääsee tarvittaessa kuntoutuksen piiriin. Piilotavoitteena on lisätä opiskelijan uskoa itseensä ja rohkeutta nähdä oma osaamisensa soveltuvuus laajemminkin kuin vain yhden alan ammattiosaamisena. Esimerkiksi puualan CNC-koneistaja voi lyhyellä kouluttautumisella tai perehdytyksellä toimia samoissa tehtävissä metallialalla. Koneet ovat samat, mutta laitteen terien kovuus ja pyörimänopeudet eroavat toisistaan. Usein kuitenkin opiskelijat näkevät koulutuksensa alussa osaamisensa kuin putken läpi jolloin erilaisia mahdollisuuksia on vaikea havaita.

On kuitenkin korostettava, että URA-koulutuksessa ohjaaja ei tee opiskelijan puolesta valintoja, vaan uusien näkökulmien kautta, mitä opiskelun aikana herää, on opiskelijan itse tehtävä valintansa jatkosuunnitelmiansa osalta. Tämä on välttämätöntä jo siksi, että muutos kasvattaisi opiskelijan uskoa omiin valintoihinsa. Samaa ajatusta näen myös Anneli Kajannon kommentteista Elinkäisestä oppimisesta, jossa hän kuvaa Humanistisen kokemuksellisen oppimisen paradigmaa: *”...joka korostaa (oppimis)kokemusten reflektointia ja itseohjautuvaksi kasvamista. Tästä näkökulmasta opetussuunnitelma jää välineeksi toivotun kasvutapahtuman aikaansaamiseksi. Kasvatustoiminta on luovaa ja itsesäättöistä: ”Kasvatustoiminta ei ole kovin pitkälle säädeltävissä ulkoapäin, koska se perustuu oleellisesti tekijän tietoon vallitsevasta tosiasiallisesta tilanteesta ja tekijän kokemukseen omasta toiminnastaan. Tämä johtaa jatkuvaan päämäärän tarkistukseen.”* (Elinikäinen oppiminen s.129)

17. Kehityskeskustelut

Henkilökohtaisia kehityskeskusteluja opiskelijoiden kanssa käydään vähintään kolme kertaa koulutuksen aikana ja vielä kerran myöhemmin toteutettavalla seurantajaksolla. Niiden tarkoituksena on ohjata opiskelijaa rakentamaan itselleen toteuttamiskelpoinen suunnitelma henkilökohtaisesta työllistymisestä tai kouluttautumisesta. Nämä kehityskeskustelut ovat erityisen tärkeitä opiskelijan kannustuksen kannalta, mutta myös siksi, että opiskelijaryhmät ovat erittäin haastavia, koska yhtä yhteistä taustaa tai tavoitetta opiskelijoilla ei ole. Ryhmiin osallistuu esimerkiksi henkilöitä, joilla ei ole ammatillista koulutusta, henkilöitä, joilla on ammatillinen koulutus, mutta ei työkokemusta, henkilöitä jotka eivät voi jatkaa työtehtävissään terveydellisistä syistä ja mielenterveyskuntoutujia. Henkilökohtaiselle ohjaukselle siis pitää antaa aikaa paljon, jotta ohjaus olisi mielekästä sekä ohjaajalle, että opiskelijalle. Kehityskeskusteluja voidaan tarvittaessa myös lisätä opiskelijakohtaisesti, mikäli siihen on tarvetta.

18. Päättös

URA-koulutuksen päättäminen on noin viikon mittainen jakso. Se alkaa työssäoppimisen jälkeen, jolloin oppilaan yleisesti kertovat kokemuksistaan työssäoppimisjaksosta muille oppilaille. Samalla vaihdetaan ajatuksia eri aloista ja mahdollisista alan työpaikoista. Päivän aikana myös varataan henkilökohtainen keskustelu-aika ohjaajan kanssa. Seuraavat 2 päivää muodostuvat siitä, kun opiskelijat itse arvioivat oman työssäoppimisensa tuloksia työssäoppimissuunnitelmaansa ja opintosuunnitelmaansa verraten. Samalla tarkennetaan omia jatkosuunnitelmia. Ohjaaja käy jokaisen opiskelijan kanssa kehityskeskustelut ja suullisen arvioinnin, sekä antaa palautetta jatkosuunnitelmien osalta. Koulutus päättyy yhteiseen päätöstilaisuuteen, jonka aikana jaetaan osallistumisesta todistukset. Opintoihin kuuluu myös viikon pituinen seurantajakso, joka toteutetaan 3-6kk varsinaisen koulutuksen päättymisen jälkeen.

Avaimet ammattiin koulutuksissa päätös oli opiskelijoiden kanssa yhteinen kokoama työssäoppimisen kokemuksista, jonka jälkeen opiskelijat tekivät työllistymissuunnitelmansa. Ongelmana oli, että päätös jäi näin liian opiskelijakeskeiseksi ilman, että ohjaaja pystyi riittävästi yksilöimään jokaisen opiskelijan suunnitelman tarkoituksenmukaisuutta. URA-koulutuksen henkilökohtaisten haastatteluiden ja keskustelu-aikojen lisääminen ohjaajan kanssa ovat poistaneet tämän ongelman.

19. Seurantajakso

Seurantajakson tarkoituksena on arvioida, miten opiskelijan osalta koulutuksen aikana tehdyt jatkosuunnitelmat ovat lähteneet toteutumaan. Viikon jaksolle kutsutaan kaikki opiskelijat, huolimatta siitä ovatko he opiskelemassa, työssä tai työttömiä. Osallistuminen on vapaaehtoista, mutta kaikki ovat tervetulleita. Jatkosuunnitelmia ja niiden toteutumista tarkastellaan jokaisen opiskelijan kanssa jälleen henkilökohtaisen ajanvarauksen puitteissa. Ajanvaraukset toteutetaan seurantajakson ensimmäisenä päivänä ja aikaa varataan jokaista opiskelijaa kohden noin 1 tunti ja 45 minuuttia. Jokaisen opiskelijan kohdalla käydään keskustelua siitä, miten he ovat oman jatkosuunnitelmansa kanssa edenneet tai onko sen toteutumisen kohdalla syntynyt esteitä tai kysyttävää. Ohjauksen tavoitteena on tukea opiskelijaa suunnitelman toteutumisessa ja toisaalta saada arvio siitä,

miten koulutuksen aikainen motivointi ja ohjaus ovat vaikuttaneet opiskelijan omatoimiseen työllistymiseen, työnhakuun tai opiskelemaan hakeutumisen osalta.

Avaimet Ammattiin koulutuksessa seurantajakso oli yhteinen kertaus erilaisista opintomuodoista, työpaikkojen vaatimuksista, hakemuksista ja ansioluetteloista. Tämä muoto ei palvellut opiskelijoiden tarpeita ja URA-koulutuksessa jatkossa painotetaan henkilökohtaistamiseen ja jatkosuunnitelmien toteutuman tarkasteluun tai tarvittaessa tarkentamiseen.

20. Raportointi

Koulutuksen vaikuttavuutta ohjaaja seuraa koko opintojen ajan. URA-koulutuksessa joutuu ohjaaja seuraamaan paljon opiskelijoiden motivaatiota opintoihin. Samankaltaisuuksia löytyy yllättävän paljon Ilpo Vuorisen Tuhat tapaa opettaa kirjasta. Opintokonaisuuksien arvioinnissa Vuorinen painottaa seuraavia asioita: ”

- *Onko opiskeltava sisällöltään kiinnostava ja mitä asian suhteen on tehtävissä?*
- *Ovatko työskentelytavat tarkoituksen mukaiset ja onko niissä riittävästi vaihtelua?*
- *Onko työskentelyn vaikeustaso sopiva?*
- *Saavatko opiskelijat riittävästi palautetta työskentelynsä onnistumisesta ja tulosten saavuttamisesta?*
- *Onko opiskelijoiden yleisestä psyykkisestä ja fyysisestä kunnosta huolehdittu esimerkiksi riittävillä tauoilla, ulkoilulla tai taukojumpalla? ”*

(Tuhat tapaa opettaa s. 26)

Koulutuksen tavoitteiden toteutumista seurataan myös asiakkaamme taholta. Asiakkaalle raportoidaan koulutuksen päättyessä, johon kirjataan mukaan koulutuksen toteutuma suhteessa tavoitteisiin, oppilaspalautteiden tulos ja myös toimenpiteet, joita ehdotetaan opiskelijoille tai vastaavassa tilanteessa oleville henkilöille jatkossa. Raportointi on tärkeä osa koulutusta, jolla on painoarvoa alueen työllisyyden kannalta. Koulutus on myös tärkeässä roolissa syrjäytymisen ja pitkäaikaistyöttömyyden ehkäisyssä. Raportointi uudessa koulutusmallissa ohjautuu nykyistä enemmän vaihtoehtojen esittelyyn, eikä vain keskity koulutuksen toteutuman tuloksien esittelyyn. Raportoinnissa otetaan myös kantaa

niihin tapauksiin, joissa koulutuksen keskeytyminen opiskelijalla johtuu hänen sijoittumisestaan koulutuksen aikana töihin tai opiskelemaan ja joka vielä nykyään joudutaan kirjaamaan keskeytymiseksi, vaikka koulutuksen tavoitteet ovat opiskelijan kohdalla täyttyneet.

21. Hankkeen tulokset

URA-koulutuksen tulokset ovat olleet merkittävät. Opiskelijoiden motivaatio on parantunut paljon, kun verrataan sitä Avaimet Ammattiin koulutuksen aikaan.

Motivaatioon on vaikuttanut paljon se, mitä Ilpo Vuorinen toteaa: *”...ei riitä, että opiskelijat saavat, mitä he tarvitsevat; yhtä tärkeää on, että opettaja saa, mitä tarvitsee, niin kuin Thomas Gordon (1979) on korostanut. Opettajan on tärkeää tiedostaa, että opiskelun ohella tai siihen liittyen ryhmän jäsenet haluavat:*

- *Ilmaista omia ajatuksiaan, tunteitaan, pyrkimyksiään*
- *Vaikuttaa opiskeluun liittyviin asioihin kuten tavoitteisiin, työtapoihin ja menestymisen tasoon*
- *Kuulua ryhmään jossa saa kokea lämpöä, hyväksymistä, läheisyyttä, yhteenkuuluvuutta, tykkäämistä ja ryhmän voimaa*
- *Saada turvaa ryhmän normeista ja siitä tavasta, jolla johtajuus on ryhmässä järjestetty*
- *Kunnostautua, osoittaa viisauttaan, käyttää voimaansa ja toteuttaa itseään.” Mitä paremmin opetusryhmä pystyy tyydyttämään yksilöiden inhimillisiä perustarpeita, sitä enemmän vapautuu energiaa varsinaiseen opiskeluun.”*

(Tuhat tapaa opettaa s. 34)

Toisin sanoen, koulutuksen henkilökohtaistamisen laajentaminen, osallistuvuuden ja vuorovaikutuksen lisääminen sekä Moodle ympäristön käyttöönotto ovat lisänneet opintojen kiinnostavuutta, haastavuutta ja kannustavuutta niin opiskelijoille kuin ohjaajille. Mikään osio ei ole enää irtonainen osio toisistaan vaan kaikki tehtävät ja koulutuksen tavoitteet muodostavat nyt paremman yhtenäisen, konkreettisen kokonaisuuden. Olen lisännyt kehitystyöni loppuun liitteeksi vanhan Avaimet Ammattiin koulutuksen opintosuunnitelman tuntirakenteen ja uuden URA-koulutuksen tuntirakenteen

vertailtavuuden vuoksi. Paperilla muutokset eivät ole hyvin suuria, mutta käytännössä näillä muutoksilla on opiskelun mielekkyyden ja sen tavoitteiden kannalta suuri merkitys.

22. Lähdetiedot

Haasio A & Piukkula J, (2001) Oppiminen verkossa, Gummerus, Saarijärvi

Kajanto A, (1993) Aikuisten oppimisen uudet muodot: Kohti aktiivista oppimista, Gummerus, Jyväskylä

Kajanto A, (1994) Elinikäinen oppiminen, Gummerus, Jyväskylä

Meisalo V, Sutinen E & Tarhio J, (2003) Modernit oppimisympäristöt, RT-Print, Pieksämäki

Pässilä T, Nikuri L, Rokka P, Ojanen T, Lousa T, Mäkitalo I & Juoperi O-P, (1993) Opetussuunnitelma uusiksi, Visionääri, Järvenpää

Vuorinen I, (1993) Tuhat tapaa opettaa, Resurssi, Naantali

23. Liitteet

Avaimet Ammattiin koulutuksen rakenne tunneissa. 7 tuntia on yksi päivä.

Koulutuksen sisältö ja järjestämisuoto:

SISÄLTÖ / YKSILOOH- JAUKSEN PERUSTIEDOT JA PIENRYHMIEN TEEMA-PÄIVÄT	LÄHIOPETUS / RYHMÄOH- JAUS	YKSIÖLLINEN / OHJAUS	TYÖSSÄ OPPIMI- NEN, KOULUTUS	KESTO
Orientaatiovaihe - sis. HOPSien laatimisen ja motivoinnin	21		HOPSien ja TOPSien mukaisesti tavoitteena	
Oppimisen avaimet - sis. koulutusjärjestelmien tuntemuksen ja eri koulutusvaihtoehdot sekä oppisopimuksen ja tutustumisen oppilaitoksiin + oppimisvalmiudet ja oppimistavat	21		työssä oppiminen ja työllistyminen, OPSien mukaisesti tutustuminen oppilaitoksiin ja	
Itsetunto ja elämänhallinta	21		koulutukseen	
Työmarkkinatietous - sis. työelämän, työllisyysnäkökymien ja ammattien sekä työelämän vaatimusten tuntemuksen ja tutustumiskäynnit	28			
Ammatilliset vaatimukset ja soveltuvuus - sis. osaamisen ja soveltuvuuden arvioinnin sekä osaamiskartoitukset	70		sis. osaamis- ja ammattitaitokartoitus- ten tekemisen ja	
Työhaun perusteet - suunnitelmien tekemisen	21	14	soveltuvuuden arvioinnin	
Tietotekniikka - sis. @kortin, työhaun atk:n ja sähköisen asioinnin	119			
Työ- ja toimintakyvyn ylläpito - sis. terveyden ja työkyvyn arvioinnin, kuntotarkastuksen ja liikunnan	105		sis. työkyvyn arvioinnin	

Työssä oppiminen / työharjoittelu - sis. tutustuminen koulutuksiin ja henkilökohtaisen, ohjatun työssä oppimisen / harjoittelun			280	
Yhteensä	406 (58 pv)	14 (2 pv)	280 (40 pv)	700 (100 pv)
Työnhakuklubi - tarvittaessa niille, jotka eivät ole sijoittuneet suunnitelmien mukaan esim. kahden kk:n kuluttua koulutuksen päättymisestä	35 (5 pv)			

Orientaatiovaiheen aikana osallistujille tiedotetaan osallistujien oikeusaseman perusteita koskevista normeista sekä valmennusta koskevista säädöksistä. Tämän lisäksi orientaatiovaiheen aikana osallistujille annetaan perustiedot koko ohjelmassa toimimisesta, henkilökohtaistamisesta ja eri teemojen sisällöistä.

Koulutukseen varataan palaute- / arviointijaksojakso niille, jotka eivät ole työllistyneet koulutuksen aikana. Arviointijakson aikana tarkennetaan erityisesti vaikuttavuuteen liittyviä asioita HOPSien mukaan. Näistä asioista käydään keskustelut myös kurssikummin kanssa ja tehdään yhteistyössä opiskelijan kanssa jatkosuunnitelmat. Suunnitelmat osaamis- ja ammattitaitokartoituksineen luovutetaan työhallinnolle opiskelijan suostumuksella. Tarvittaessa kouluttaja tekee yhdessä kurssikummin kanssa esityksen myös työvoimatoimistolle työllistymistä edistävän työvoimapolitiittisen toimenpiteen toteuttamiseksi.

Opiskelijoiden henkilökohtaiseen ohjaukseen käytettävä aika

	Lähiopetuksen	Etäopetuksen / yksilöllisen toiminnan	Työssä oppimisen	Yhteensä
Tunteina / henkilö	18	0,5	4	22,5
Päivinä /ryhmä	26	1	6	32

Kannustamme osallistujia itseohjautuvaan työskentelyyn ja omatoimiseen työkyvyn ylläpitoa ja työmarkkinakelpoisuutta edistävien asioiden hoitoon. Annamme henkilökohtaista ohjausta joka päivä, aina osallistujan sitä tarvitessa. Koko

valmennusohjelma perustuu henkilökohtaistamiseen ja siksi tässä ohjelmassa on runsaasti henkilökohtaiseen ohjaukseen varattua aikaa. Tavoitteena on, että jokainen voi toteuttaa HOPSinsa mahdollisimman tehokkaasti, jolloin ohjelmaa voidaan henkilökohtaistaa myös entistä paremmin ja tarkemmin.

URA-koulutuksen rakenne tunneissa. 7 tuntia on yksi päivä.

Koulutuksen sisältö ja järjestämisuoto:

SISÄLTÖ / YKSILÖOHJAUKSEN PERUSTIEDOT JA PIENRYHMIEN TEEMA-PÄIVÄT	LÄHIOPETUS / RYHMÄOHJAUS	OPISKELIJAA KOHDEN YKSILÖLLINEN / OHJAUS	YKSILLÖLLIN EN OHJAUS YHTEENSÄ	TYÖSSÄ OPPIMINEN, KOULUTUS	KESTO RYHMÄOHJAUS + YKSILÖLLIN EN OHJAUS YHTEENSÄ
Orientaatiovaihe - sis. aikuinen opiskelijana, orientaatio opiskeluun ja koulutuksen säännöt	7				7
Alustavan HOPSin (HS) laatiminen ja motivointi	7	1	10	HOPSien ja TOPSien mukaisesti tavoitteena	17
HOPSin (HS) tarkentaminen ja TOPSin alustus ja laatiminen (Koulutuksen puolivälissä, ennen työssäoppimisen alkua)	7	1	10	HOPSien ja TOPSien mukaisesti tavoitteena	17
Työssäoppimisen jälkeinen TOPSin toteuman tarkastelu ja HOPS ja jatkosuunnitelmani	7	1	10		17
Oppimisen avaimet - sis. koulutusjärjestelmien tuntemuksen ja eri	25				25

koulutusvaihtoehdot sekä oppisopimuksen ja tutustumisen oppilaitoksiin + oppimisvalmiudet ja oppimistavat					
Itsetunto ja elämänhallinta	Ei omana osanaan, vaan yhdistyy työhaun perusteisiin				
Tutustumiskäynnit: Aikuisopiskelun kannalta tärkeät keskuspaikat (työnhakukeskus, oppisopimuskeskus, aikuiskoulutuksenvoima, ym.), muut oppilaitokset ja yritykset	21				21
Ammatilliset vaatimukset ja soveltuvuus - sis. osaamisen ja soveltuvuuden arvioinnin sekä osaamiskartoitukset	21	4	40		61
Työhaun perusteet, työmarkkinat, työllisyysnäkömät, ammattien vaatimukset	21	2	20		41
Tietotekniikka - sis. @-kortin, työhaun atk:n ja Moodle oppimisympäristön käytön valmennus	119				119
Työ- ja toimintakyvyn ylläpito Liikunta	75	2 haastattelut, sis. työkyvyn arvioinnin	20		95

Työssä oppiminen / työharjoittelu - sis. tutustuminen koulutuksiin ja henkilökohtaisen, ohjatun työssä oppimisen / harjoittelun				280	
Yhteensä	310 (44 pv)	11 (noin 2 pv) <i>Opiskelijaa kohden jää aikaa yksilöllisen ohjauksen ansiosta toteuttaa omaa opiskelusuunnit elmaansa ja työllistymistä tai koulututusta edesauttavia yksilö tai pienryhmä projekteja yhteensä 99 tuntia, eli noin 14 pv.</i>	110 (noin 16 pv)	280 (40 pv)	700 (100 pv)
Seurantajakso - tarvittaessa niille, jotka eivät ole sijoittuneet suunnitelmien mukaan 3-6 kk:n kuluttua koulutuksen päättymisestä	35 (5 pv)				